

ljudje osvobodijo strahu in travm komunistične ere. Cerkev bo seveda pospeševala človeško, moralno in družbeno prenavo povsod, a ker imamo opraviti z istimi ljudmi, je skoraj gotovo, da pozitivne spremembe v njenih vrstah in njenem delovanju ne bodo bistveno prehitovale sprememb v vsej slovenski družbi.

Potrebno je inkarnirati, učlovečiti, inkulturirati

dr. Stanko
Ojnik,
teolog
in pravnik

Med vprašanji je nekaj takih, na katera bi lahko odgovorili kar z učbenikom krščanskega socialnega nauka, nekaj pa je tudi Gräthen fragen: ali ste za dobro in lepo ali za grdo in slabo, ali ste za klerikalizem ali demokracijo, ali ste za ideologizacijo družbenega življenja ali za svobodo in spoštovanje vrednot?

V politični in kulturni zgodovini krščanske Evrope bi lahko našli toliko neumnosti, krivic in svinjarij, ki so jih v dva tisoč letih zagrešili tudi najvidnejši predstavniki Cerkve, da bi to presenetilo celo najbolj zagrizene antiklerikalne liberalce. Zato otipavanje pulza evangeljske verodostojnosti politično prebujajočih se kristjanov najbrž ni povsem začudenja vredna.

Ob vprašanju, ali se Cerkev v Sloveniji zopet vrača v središče kot politična usmerjevalna sila, bi se morali najprej dogovoriti, kaj razumemo pod pojmom Cerkev in kaj pod pojmom politika. Lahko gre za »depositum fidei« – sistem naravnih in razodetih resnic, za krščansko doktrino, v kateri pa zopet ločimo božje in človeškocerkvene zakonitosti. Lahko mislimo na skupnost vernikov, ki jo je ustanovil Kristus kot naravno in nadnaravno družbo, ali pa predvsem cerkveno hierarhijo.

Za politiko lahko rečemo, da je to skrb za skupno blaginjo, da gre za uresničevanje človeške solidarnosti ali pa za strankarsko pripadnost določeni politični skupini, ki ima določen politični program z bolj ali manj zamejeno ideološko usmerjenostjo.

Menim, da bo krščanska kerigma, ki je odločilno oblikovala vse mednarodne dokumente o človekovih pravicah in svoboščinah, odločilno sooblikovala tudi prihodnji slovenski politični prostor.

Lahko pritrdimo Malrauxu, »da bo 21. stoletje religiozno«. V postmoderni dobi gotovo ne bo imel vodilne vloge vulgarni materializem, ki priznava samo to, kar otipa s čutili ali aparati. Prav malo upanja ima tudi koncept človekove samozadostnosti ali imanence, zaprtosti v zamejeni kozmos. Presežnost ali transcendenca človekove usojenosti, prepletenost materije, energije, duhovnosti, celostni ali holistični pogled na vesolje ni samo stvar vere, ampak predmet resnih znanstvenih razprav.

Vprašanje, ali bo prihodnost Evrope in sveta oblikovala krščanska duhovnost ali pa predvsem nekonfesionalne duhovnosti raznih vzhodnjaških ved in drugih eshatoloških gibanj, je gotovo nadvse zanimivo. Duhovnost

brez določenih izraznih oblik, brez povezave z življenjem, brez določenih načinov obnašanja, brez nekaterih obrednosti je v zraku, je nična, potrebno jo je inkarnirati, učlovečiti, inkulturirati. Resno pa dvomim, da bi to nalogo v Evropi bolje opravila vzhodnjaška gibanja, v čisti ali amerikanizirani obliki, kakor pa krščanske Cerkve. Tudi če ne bi bil veren, si vsaj kot Evropejec težko zamišljam boljši model ali vzor, kot ga je predstavil Kristus s svojim življenjem in naukom. Deklaracija o človekovih pravicah, ki jo je sprejelo vse človeštvo, je zrastle iz teh korenin. Ali imajo za to več zaslug klerikalci ali svobodnjaki, je sporedno vprašanje.

Rekli smo, da je beseda klerikalizem hudo neopredeljiva. Če jo razumemo kot nasilje neke ideologije nad celotnim družbenim življenjem, pa naj bo ta ideologija »taprava« ali »tazmotna«, črna ali rdeča, je to vse obsodbe vredno. Nekaj povsem drugega pa je javno delovanje vernikov, prizadevanje za skupno blaginjo.

1. Najprej bi poudaril, da je človek enovita oseba, da se duševno zdrav človek ravna in odloča iz osebnega bistva, vse drugo vodi v shizofrenijo. Ali naj bomo kristjani verniki samo v zakristiji ali v kamrici svojega srca? Ali je treba skrivati svoje najgloblje prepričanje? Če je kaka proslava združena z mašo, ali naj se gospod Peterle obnaša kot nekateri naši prenovitelji? Ali je res tako strašno, če se kak minister pokriža ali poklekne celo pred kamero? Ali ni bilo smešno, ko se, predvsem majhni oblastniki, niti pri pogrebi niso upali prestopiti cerkvenega praga? Morda je trenutno res malo preveč razkazovanja naše ljudske pobožnosti, vendar se mi zdi, da dolgo stradan človek le ne more sesti za mizo s tisto eleganco kot prenasiena grajska gospodična.

Če minister osvetli geslo sv. Bernarda moli in delaj, ki je dejansko magna karta moderne Evrope, se zgražamo, če bi pa rekel premišluj, meditiraj in transcendentiraj, pa bi bilo v redu. Ljudje, ki ne poznajo latinščine ali pa slabo slišijo, bi lahko končnico besede kaj hitro navezali na take »grde« besede, kot jih včasih slišijo v skupščinskih klopeh, pa imaš vruga. Treba je pa upoštevati, komu in ob kaki priliki ali kje se kaj pove.

2. Ustavno določilo o ločitvi med Cerkvijo in državo najbrž ni sporno, v pluralistični družbi pa celo nujno. Državna vera ali državna ideologija in podobni fundamentalizmi pomenijo profanacijo vere. Verskih in nazorskih vprašanj ne moremo reševati z državno prisilo. Koncilska izjava o verski svobodi je tu kristalno jasna, gre za dve povsem različni sferi. S silo »brachium saeculare« posegati na področje vere in prepričanja je samo na videz učinkovito, nasprotuje pa evangelijskim besedam »moje kraljestvo ni od tega sveta«. Ker pa je skupnost vernikov sociološka danost in so verniki tudi državljani, je odnos med Cerkvijo in državo potrebno na neki način urejevati. Odnosi so lahko dobrohotni ali pa sovražni. Država lahko upošteva, da je vera vrednota, ki vliiva ljudem upanje, tolažbo v trpljenju, jim razodeva smisel življenja, jih navaja k ljubezni do sočloveka in vsega vesolja, da ima pomembno vlogo pri vzgoji otrok, pri posredovanju etično moralnih vrednot. Zaradi vsega tega država nima kakih »verskih dolžnosti« do »prave vere« ali »pravega prepričanja«, ampak dolžnost, da državljanom zagotavlja možnost in pogoje za svobodno uresničevanje življenja iz svojega prepričanja.

3. Obvezni verouk v šoli je sicer teoretično združljiv s svobodo prepričanja, vendar z mnogimi omejitvami in pojasnili. Država lahko prisili samo

k poslušanju in spoznavanju kake doktrine, ne sme pa se vmešavati v svobodo osebnih odločitev. Vseeno pa gre pri tem za indoktrinacijo, ki je dopustna samo s soglasjem staršev. Ali je od tega kaka korist za samo vero, pa je drugo vprašanje.

Prostovoljni verouk v šoli pa je samo praktično vprašanje, kaj je v danem primeru bolje za otroke in starše, ali vsaj za večino, ob upoštevanju svoboščin vsakega posameznika.

Gradnja, vzdrževanje, ogrevanje posebnih veroučnih prostorov je za starše večkrat nepotrebno podvajanje stroškov. Vprašanje organizacije časa hudo obremenjenih otrok, se skupaj s šolo da ustrezneje urediti, kakor če morajo otroci posebej prihajati k verouku morda celo v kako zelo oddaljeno cerkev. Uvajanje otrok v versko življenje župnije pa seveda mora ostati neokrnjeno. Verski pouk in verska vzgoja se vedno ne pokrivata.

4. Glede strankarske politike menim, da so se slovenski škofje in duhovniki v glavnem korektno obnašali tudi v predvolilnem obdobju. Prav pa je, da se spomnimo tudi tega, da so bili verniki dolga desetletja izrinjeni iz javnega življenja, da so jim strah pred politiko vcepili prav do kosti in da so gotovo potrebovali spodbudo za javno delovanje. Dopusčam tudi možnost, da sta župnik in kaplan z dopadenjem gledala, kako se organizirajo tisti ljudje, ki sta jih vzgajala in so kljub številnim žrtvam pokončno prihajali v cerkev. Strankarski programi sploh niso bili pomembni, pomembno je bilo spremeniti, in to iz etično moralnih razlogov, krivičen družbeni red.

Slovenski duhovniki imajo različne darove, so pisatelji, pesniki, muziki, znanstveniki, gospodarstveniki, morda celo politiki. Vendar kan. 287 § 2 duhovnikom zapoveduje, da »dejavno naj ne sodelujejo v političnih strankah in vodenju sindikalnih združenj, razen če po presoji pristojne cerkvene oblasti to zahteva varovanje cerkvenih pravic in pospeševanje skupne blaginje«. Kolikor vem, ni v sedanjih časih še noben slovenski škof dal takega dovoljenja. Cerkev si mora prizadevati, da bi v vseh političnih strankah bile navzoče etične in krščanske moralne vrednote.

Če si kaka stranka nadene ime krščanska ali demokratična, najbrž noče s tem reči, da druge niso krščanske ali demokratične, je pa to korajžno dejanje, ki že malo diši na trkanje po prsih.

V Italiji imajo celo Banko Svetega Duha. Kakšno besedo ima v tej banki Sveti Duh in koliko krščanstva je v taki stranki, je seveda drugo vprašanje. Iz ustavnega prava vem, da so bile socialistične ljudske republike vse drugo prej kot to, kar so v imenu proklamirale.

Cerkev se ne more vezati na eno politično stranko, saj mora vršiti svoje poslanstvo za vse človeštvo, pa tudi podrejeni si jih ne more, ker to ni v njeni kompetenci. Dnevna politika ni njeno poslanstvo.

5. Ali je cerkvena institucija pristrana glede na družbenopolitične prakse, ki izhajajo iz teologije osvoboditve, in ali zapostavlja krščanske socialiste? Dopusčam možnost, da so boljševiski revolucionarji dovolj premeteni in dovolj prekaljeni, da lahko tudi taka gibanja vprežejo v svoj voz. Vemo pa, da je rožljanje z orožjem grda zadeva. Revolucije so krvave in tisti, ki zmaga, ima vso oblast v svojih rokah, je brez kontrole, ker so v primeru zmage vsi »sovražniki« onemogočeni ali celo poklani. Mislim, da cerkveno vodstvo ne prestopa svojih pooblastil, če opozarja na take nevarnosti.

6. Ob obisku patra Tardifa v Ljubljani je bila moja prva pomisel: Kaj

pa imajo škofje tam iskati? Pa vendar: zakaj pa ne, če s tem vsaj malo razveselijo bolnike, ki so se zbrali tam v velikem številu. Zakaj pa ne bi imeli kdaj tudi kake populistične manifestacije, posebno Kranjski bi to priporočal, ki je toliko trpela pod racionalističnim janzenizmom. Mi Štajerci pa sploh ne moremo brez žegnanj in gasilskih veseljc. Na vprašanje, ali morajo biti politiki na vsaki cerkveni fešti, ali je potrebno, da mediji vse to vsak dan prinašajo, bi menil, da ne bodimo prestrogi. Malo zadoščenja pa si verniki tudi zaslužijo. Človek, ki je bil dolgo v temnici, pa ga naenkrat udarimo z dnevno svetlobo, deluje v začetku nekoliko zmedeno, pa se kmalu privadi. Dobro vemo, kdo in kako je nastavljal poročevalce, predvsem pa urednike, kako so morali poročati in kakšna je njihova izobrazba na verskem področju. V prisposodbi bi dejal, da je približno tako, kakor če bi mene postavili za komentatorja hokejske tekme, ko sem se srečeval v življenju z ledom vedno brez drsalk. Ob koncu pa me preganja misel, kako lepo bi bilo, če bi vsi »demokratsko« postavljeni vodilni pri televiziji, časopisih, sindikatih, podjetjih itd. sami odstopili, da ne bi izsiljevali vmešavanja »klerikalne« oblasti. S tem bi dali vsem, tudi kristjanom in »drugače mislečim«, enake možnosti za začetek demokratičnih pravil družbene igre.

Cerkev naj služi in oznanja

Janez
Pogačnik,
magister
teologije

1. Da ne bo nesporazumov, naj takoj na začetku pojasnimo, kaj in kdo je Cerkev. Predvsem je to od Boga sklicana skupnost (prim. etimologijo besede »eklezija«) človeških otrok, ki so bili prerojeni z vodo in Svetim Duhom tako, da med njim in v njih živi poveljani Gospod. Ta skupnost je nosilka odrešenjskega dogajanja – po njej Kristusova velikonočna skrivnost razsvetljuje naš svet. S tem je Cerkev

znamenje/zakrament Boga in je zato strukturirana kot človeška organizacija, ki je s svojimi globalnimi dejavnostmi (oznanjevanjem, bogoslužjem in diakonijo) poslana služiti – in ne vladati – človeškemu rodu.

V ožjem pomenu besede uporabljamo izraz Cerkev tudi za cerkveno učiteljstvo, ki ga sestavlja zbor škofov s papežem na čelu. Podobno označujemo tudi zbor duhovnikov s škofi na čelu kot »uradno« Cerkev na Slovenskem. Ne vesoljna ne krajevna Cerkev ne moreta imeti pod hierarhičnim vidikom »recepta« za najboljši možni družbenopolitični model, ker njegova zasnova in izvedba presegata specifično poslanstvo Cerkve. S tem pa ni rečeno, da Cerkev kot institucija nima kriterijev za razločevanje, kaj je v posameznih modelih sprejemljivo in kaj ne. Ravno obratno! Cerkev, zvesta svojemu Učitelju, mora biti »vest politike« in z etičnimi merili »tehtati« konkretno družbeno življenje.

Če pa z besedo Cerkev razumemo tudi in predvsem božje ljudstvo kot vernike/laike, potem je pa ena izmed njihovih osnovnih pravic in s tem tudi poslanstvo, da se politično angažirajo v svetu kot enakopravni državljani,